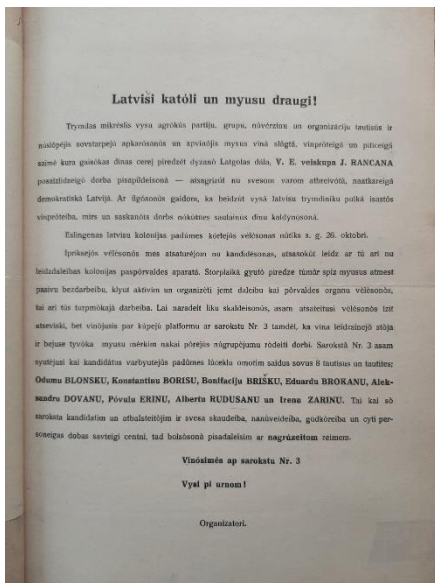

Rūdolfs Rubenis, Mg.hist.

Latvijas Universitātes Muzeja krājuma glabātājs

Jāzeps Rancāns un uzsaukums vēlēšanām Eslingenē

Turpinot apzināt LU Muzeja LU vēstures kolekcijas krājumu, ir atrastas Latvijas Centrālās padomes (LCP) dokumentu mapes no trimdas laika sākuma, kurās ietilpst LCP locekļu vēlēšanu lietas. Starp tiem ir atrodams Eslingenes Latviešu kolonijas vēlēšanu uzsaukums trimdā nonākušajiem Latgales iedzīvotājiem Rietumvācijā.¹ Šis uzsaukums liecina par Latvijas Romas katoļu baznīcas bīskapa un LU Romas katoļu fakultātes dekāna un profesora Jāzepa Rancāna iniciatīvu turpināt iesaistīties politikā ārpus PSRS okupētās Latvijas.

Latvijas Centrālās padomes
uzsaukums Eslingenes latviešu
kolonijas pārstāvjiem latviešu valodas
latgaliešu dialektā, 1947. gada
26.oktobrī (LU Muzeja krājums)

Uzsaukums 1947. gada 26. oktobra vēlēšanām ir uzrakstīts latviešu valodas latgaliešu dialektā, kur melniem burtiem treknrakstā uzsvēta Jāzepa Rancāna neatlaidīgā cīņa par Latvijas neatkarības atjaunošanu no PSRS un nacionālsociālistiskās Vācijas okupācijas varam. J. Rancāns uzskatīja, ka pēc Otrā pasaules kara visai trimdas latviešu kopienai jāsaliedējas kopā neatkarīgas Latvijas valsts idejas un tiesiskās kontinuitātes uzturēšanai, sadarbojoties ar Latvijas sūtniem Kārlī Zariņu Lielbritānijā un Alfrēdu Bīlmani ASV.² Pēc LCP priekšsēdētāja Konstantīna Čakstes traģiskās bojāejas nacionālsociālistu gūstā 1945. gada 21. februārī par LCP priekšsēdētāju tika izraudzīts bīskaps J. Rancāns, kurš būtu kļuvis par parlamentārās Latvijas valsts Saeimas priekšsēdētāja vietas izpildītāju, ja izveidotos Latvijas Republikas trimdas valdība **Eslingenē**.³ Tomēr ideja par Latvijas Republikas trimdas valdības izveidošanu nerealizējās, jo Latvijas sūtnis Lielbritānijā K. Zariņš negribēja pieļaut 1940. gada 15. maijā Latvijas valdības piešķirto ārkārtas pilnvaru anulēšanu. Anulēšana nozīmētu Latvijas Republikas tiesiskās nepārtrauktības pārtraukšanu, kas izbeigtu Latvijas Republikas Diplomātiskā dienesta darbību trimdā.⁴ K. Zariņu noraidījumu

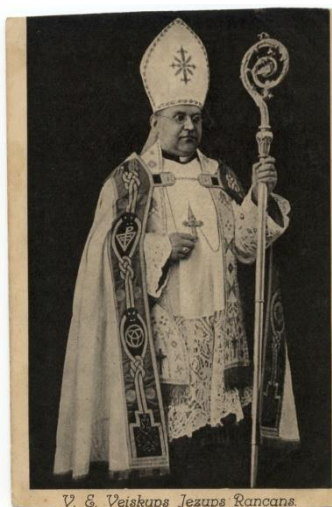
¹ Latviešu katoļu uzsaukums 1947. gada 26. oktobra Eslingenes Latviešu kolonijas padomes vēlēšanām.

² Eslingenes Latviešu kolonijas padomes vēlēšanu uzsaukums latviešu bēgļiem 1947. gada 18. oktobrī.

³ Dreksnis, E. B., Beķere, Kristīne. Latviešu trimdas loma valsts neatkarības idejas uzturēšanā (1945-1991). No: *Nepārtrauktības doktrīna Latvijas vēstures kontekstā*. Rīga: Latvijas Zinātņu akadēmija, Baltijas Stratēģisko pētījumu centrs. 2017, 237. lpp.

⁴ Lerhis, Ainārs. Latvijas Republikas diplomātiskais dienests – Latvijas de iure pastāvēšanas apliecinājums (1940-1991). No: *Nepārtrauktības doktrīna Latvijas vēstures kontekstā*. Rīga: Latvijas Zinātņu akadēmija, Baltijas Stratēģisko pētījumu centrs. 2017, 207. lpp.

aizstāvēja ASV un Lielbritānija, kas palīdzēja nodrošināt [Latvijas valstis tiesisko kontinuitāti trimdā](#).⁵

V.E. Veiskups Jāzeps
Rancāns (Latgales
dati.du.lv)

Lai gan Latvijas trimdas valdības izveidošana neizdevās, J. Rancāna ieguldījums Latvijas valsts izaugsmē nemainās. Runājot **neatkarīgās Latvijas valsts** idejas kontekstā, viņš Latvijas Neatkarības kara (1918-1920) laikā piedalījās Latvijas ārpolitikas veidošanā, palīdzot pirmajam Latvijas ārlietu ministram Zigfrīdam Annai Meierovicam izveidot diplomātiskās attiecības ar Vatikāna pāvestu Benediktu XV 1919.-1921. gadā. Latvijas iekšpolitikā J. Rancāns izveidoja Rīgas arhibīskapa sēdekli, apvienojot Kurzemes un Zemgales kultūrvēsturisko novadu Romas katoļus ar Latgales Romas katoļiem. Lai gan latvieši pamatā ir luterāņi, Romas katolicismam bijusi arī svarīga loma latviešu tautas saliedētība.⁶ LU vēstures kontekstā, **LU Romas katoļu teoloģijas fakultātes** izveidošana 1938. gadā notika saskaņā ar 1922. gada 30. maijā noslēgtā Latvijas-Vatikāna konkordāta papildinātu konvenciju, kas pēc Romas pāvesta Pija XI atļaujas ļāva piešķirt akadēmiskos grādus pēc Apustuliskās konstitūcijas *Deus scientiarum Dominus*. Tādejādi LU ieguva

lēgītības tiesības sagatavot Romas katoļu mācītājus pēc Vatikāna standartiem, realizējot dziļāku Latvijas Romas katoļu baznīcas integrēšanos starptautiskajā mērogā ar citām pasaules Romas katoļu baznīcām.⁷

J. Rancāna Romas katolicisma faktoram bijusi ne tikai svarīga loma Latvijas politiskajā, bet arī akadēmiskajā dzīvē. Būdams LU Romas katoļu fakultātes dekāns un profesors, viņš gādāja par Romas katolicismu latviešu studentos, sevišķi no Latgales. Piemēram, **latviešu studentu korporācija *Lacuania*** piedalījās svētku reizes ar dievkalpojumu, ko vadīja pats J. Rancāns; J. Rancāns ir *Lacuania* goda vecbiedrs (goda filistrs). *Lacuania* korporanti bieži apmeklēja Romas katoļu baznīcu, kur kuplā skaitā piedalījās dievkalpojumos sakarā ar Romas pāvesta Pija XI nāvi un pāvesta Pija XII 40 priesterības gadu atceri.⁸ Latvijas-Vatikāna attiecību stiprināšanas ietvaros, *Lacuania* piedalījās Romas pāvesta sūtņa un Vatikāna diplomātiskā korpusa vecākā Latvijā arhibīskapa Antonī Cechinī bērēs 1935. gada martā. Neskatoties uz faktu, ka J. Rancāns apvienoja Kurzemes un Zemgales Romas katoļticīgos, pašā studentu korporācijā pastāvēja nerakstīts novadniecības princips – apvienot visus LU studentus un absolventus no Latgales, un oficiālā valoda bija latviešu valodas latgaliešu dialektā.⁹

Nemot vērā J. Rancāna ietekmi *Lacuania*, atjaunotajā Latvijas valstī 1995. gada 3. jūlijā *Lacuania* ar latviešu studenšu korporāciju *Aurora* (apvienoja LU latviešu studentes no Latgales) un latviešu Romas katoļu studentu un akademiķu apvienību *Dzintars* pildīja goda sardzes pienākumus Rīgas arhibīskapa Jāņa Pujāta vadītajā bīskapa J. Rancāna mirstīgo atlieku pārapbedīšanas ceremonijā Sv. Jēkaba katedrālē. Kad J. Rancāna mirstīgo atlieku šķirsts tika

⁵ Zunda, Antonijs. *Feldmanis, Inesis. Latvijas ārpolitika un diplomātija 20. gadsimtā: Baltijas jautājums 1940-1988 (2. sējums)*. Rīga: Jumava. 2017, 66. lpp.

⁶ Šilde, Ādolfs. *Pirmā Republika: Esejas par Latvijas valsti*. New York: Grāmatu Draugs. 1982, 274. lpp.

⁷ Šilde, Ādolfs. *Valstsvīri un demokrāti: biogrāfiskas studijas*. New York: Grāmatu draugs. 1985, 357.-358. lpp.

⁸ Kapustāns, Jānis (red.). *Lacuania -70*. Rīga: SIA "N.I.M.S.".1999, 19. lpp.

⁹ Turpat, 18. lpp.

pavadīts līdz **Aglonas bazilikai**, tas tika novietots kriptā. Mirstīgo atlieku šķirsta novietošanā Aglonas bazilikas kriptā goda sardzes pienākumus pildīja *Lacuania* korporanti, un pašu procesiju vadīja J. Pujāts.¹⁰

Avotu un literatūras saraksts

1. **Dreksnis, E. B., Beķere, Kristīne.** Latviešu trimdas loma valsts neatkarības idejas uzturēšanā (1945-1991). No: *Nepārtrauktības doktrīna Latvijas vēstures kontekstā*. Rīga: Latvijas Zinātņu akadēmija, Baltijas Stratēģisko pētījumu centrs. 2017, 227.-260. lpp;
2. Eslingenes Latviešu kolonijas padomes vēlēšanu uzsaukums latviešu bēgļiem 1947. gada 18. oktobrī;
3. **Kapustāns, Jānis (red.).** *Lacuania -70*. Rīga: SIA "N.I.M.S.".1999, 231 lpp;
4. Latviešu katoļu uzsaukums 1947. gada 26. oktobra Eslingenes Latviešu kolonijas padomes vēlēšanām;
5. **Lerhis, Ainārs.** Latvijas Republikas diplomātiskais dienests – Latvijas de iure pastāvēšanas apliecinājums (1940-1991). No: *Nepārtrauktības doktrīna Latvijas vēstures kontekstā*. Rīga: Latvijas Zinātņu akadēmija, Baltijas Stratēģisko pētījumu centrs. 2017, 183-227. lpp;
6. **Šilde, Ādolfs.** *Pirmā Republika: Esejas par Latvijas valsti*. New York: Grāmatu Draugs. 1982, 379 lpp;
7. **Šilde, Ādolfs.** *Valstsvīri un demokrāti: biogrāfiskas studijas*. New York: Grāmatu draugs. 1985, 379 lpp;
8. **Zunda, Antonijs. Feldmanis, Inesis.** *Latvijas ārpolitika un diplomātija 20. gadsimtā: Baltijas jautājums 1940-1988 (2. sējums)*. Rīga: Jumava. 2017, 414 lpp.

---

¹⁰ Turpat, 62.-63. lpp.